

OBJEKTO LOKACIJOS RAIŠKA PERLIATYVINIU PRIELINKSNIU *PER*

Rolandas Mikulskas

Bendrinės kalbos centras

Lietuvių kalbos institutas

P.Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva

El. paštas mikulskai@takas.lt

Ižanga

0.1 Dėsningas erdvės prielinksnių išplėtimas

Slinktį / slinkties kelią kertant kurį nors topografinį objektą (pvz., gatvę, upę), vietovę ar terpę (pvz., mišką, javų lauką) presuponuojančių prielinksnių išplėtimas lokatyvinei vartosenai – reguliariai kalbose fiksuojamas fenomenas, plg. (1) ir (2) bei (3) ir (4):

(1) *A giant chicken marched angrily **across** the street.*

(2) *There's a mailbox right **across** the street.*

(Adaptuota iš Langacker 2006, 22).

(3) *Once she passed **through** the doorway at the end of the dark hallway, she found herself in a sunny enclosed porch.*

(4) *My office is located just **through** that door.*

(Adaptuota iš Tyler & Evans 2003, 222)

Lietuvių kalboje judėjimui skersai ko (kertant ką) žymėti paprastai vartojamas prielinksnis *per*. Jo vartosenai irgi būdingas tas pats semantinis išplėtimas, kaip ir aukščiau pateiktuose angliškuose pavyzdžiuose, plg.:

(5) *Ties mokykla įrengus šviesoforą, vaikai saugiai eina **per** gatvę.*

(6) *Vaistinė yra tiesiai **per** gatvę.* (Atsakymas klausiančiajam).

Pavyzdys (6) reprezentuoja klasikinį lokatyvinį sakinio tipą, kai rūpimo (teminio) objekto vieta nurodoma sakinio remoje. Prielinksninė frazė *per gatvę* čia žymi to objekto (trajektoriaus; angl. *trajectory*) – vaistinės – statinę padėtį topografinio objekto (riboženklis; angl. *landmark*) – gatvės – atžvilgiu, tiksliau – kitapus gatvės.

Anglų kalboje rūpimo objekto lokacija gali būti nurodoma serija netapačių erdvės prielinksnių¹, kurių kiekvienas pasirenkamas daugmaž pagal savo komplemento (riboženklis) semantiką, plg.:

(7) *Fred walked **through** the yard, **over** the bridge, (and) **across** the field.*

(8) *The lavatory is **through** the yard, **over** the bridge, (and) **across** the field.*

(Adaptuota iš Langacker 2002, 330).

Lietuvių kalbos atitikmenyse visur čia būtų vartojamas prielinksnis *per*, nors turimi atitinkami prielinksniai *pro*, *skersai* ir *virš*. Skirtingose kalbose atitinkamų erdvės prielinksnių semantinė distribucija nesutampa. Taip iš dalies esti dėl paveldėtos tų prielinksnių semantikos.

0.2 Kognityvinis semantinio išplėtimo trajektoriaus judėjimas > jo statinė padėtis aiškinimas: subjektifikacijos sąvoka

Subjektifikacijos sąvoka² Ronaldo Langackerio pirmiausia imta taikyti dinaminių (judėjimo) predikatų vartosenai statinę subjektinio participanto padėtį žyminčiuose sakiniuose paaikškinti, plg.:

(9) *The balloon **rose** quite slowly.* (Objektyvus, arba faktinis, judėjimas).

(10) *Last year the price of coffee **rose** steadily.* (Metaforiškas, bet faktinis judėjimas).

(11) *The trail **rises** steeply near the summit.* (Subjektyvus, arba fiktyvus, judėjimas).

(Adaptuota iš Langacker 2006, 25).

Subjektyvus judėjimas, kaip semantinis išplėtimas, aiškintinas per kognityvinę subjektifikacijos operaciją, kurios metu suvokėjas mentališkai kryptingai peržvelgia (mintyse nueina) kelią, kurį presuponuoja sakinyje pavartotas judėjimo veiksmažodis ar perliatyvinis prielinksnis.

Subjektifikacijos sąvoka taikoma tiems atvejams, kai dalis sakiniu žymimo turinio, jį konceptualizuojant, perorientuojama į subjektyviają suvokėjo ašį. Objektyvų judėjimą ar poveikį žyminčių dinaminių predikatų turinys tam tikruose kontekstuose nusilpus subjekto agentyvumui (laipsniškai) tampa fiktyvus. Objektyvaus veiksmo procesualumui suvokti būtina kintančių trajektoriaus padėčių nuoseklios mentalinės peržvalgos operacija, paprastai esanti objektyvaus turinio suvokimo šešėlyje, tampa pagrindiniu motyvuojančiu veiksmu dinaminį predikatą vartojant statinei subjekto padėčiai žymėti: veiksmo dinamikai suvokti būtiną laikiškumą subjektifikacijos atveju sudaro procesinis (nuoseklios mentalinės peržvalgos) laikas (Langacker 2002, 157–160).

¹ Tik dviejų iš šių anglų kalbos prielinksnių – *across* ir *through* – pirminė reikšmė neabejotinai presuponuoja slinktį / slinkties kelią (tad juos drąsiai galime vadinti perliatyviniais), o ar prielinksnio *over* semantika inherentiškai presuponuoja slinktį, tyrėjai nesutaria (Tyler & Evans 2003, 68–78; plg. Lakoff 1987, 419–426).

² Apie pačią sąvoką plačiau žr. Langacker 2002, 315–342.

0.3 Subjektifikacija grindžiami sugramatinimo procesai

Per subjektifikaciją sakinio subjektas (trajektorius) laipsniškai praranda agento vaidmeniui būdingą veiksmo kontrolę, ji perleidžiama išorinėms aplinkybėms ir galiausiai – suvokėjui. Objektvų subjekto veiksmą žymėjęs predikatas dabar težymi suvokėjo (kalbėtojo) episteminę nuostatą to veiksmo atžvilgiu.

Bent dalis kalbos elementų sugramatinimo atvejų gali būti paaiškinami kaip subjektifikacijos procesai. Jų galutinis rezultatas – gramatinių rodiklių atsiradimas: šie yra būtinieji sakinio sąrangos elementai, konvencionali būdu eksplicitiškai (objektyviai) žymintys tam tikras kalbėtojo nuostatas sakinio predikacijos atžvilgiu: modalinį vertinimą ar episteminę nuostatą (modaliniai veiksmažodžiai), identifikaciją ir koreferentiškumą (apibrėžtumo rodikliai), laiko deiksę (gramatinio laiko morfemos), evidencialumą ir t. t. Plg. toliau einančius sakinius:

(12) *Sam was going to mail the letter but couldn't find a mailbox.*

(13) *Sam was going to mail the letter but never got around to it.*

(14) *If Sam isn't careful he's going to fall off that ladder.*

(15) *Something bad is going to happen – I just know it.*

(16) *It's going to be summer before we know it.*

(Adaptuota iš Langacker 2000, 303).

Suvokėjas (t. y. kalbėtojas / klausytojas) visuose šio pavyzdžio sakiniuose mintyse seka profiliuojamo veiksmo tėkmę (ši kognityvinė operacija ir sudaro veiksmažodinės designacijos išskirtinumą; Langacker 2002, 78–81, 97–100), bet aiškiausia jo pozicija šiuo atžvilgiu yra paskutiniame, (16), sakinyje, kur jis tiesiog spėja apie būsimąjį įvykį. Subjektinio participanto atsakomybė už profiliuojamą įvykį su kiekvienu sakiniu vis labiau mažta. Subjekto *it* vaidmuo paskutiniame sakinyje grynai sintaksinis (*dummy subject*), jis niekaip neatsakingas už būsimą įvykį. Kartu matome, kaip su kiekvienu kitu sakiniu veiksmažodžio *to go* ‚eiti, vykti‘ progresyvinė forma vietoje faktinio aktualiai vykstančio subjektinio participanto judėjimo (slinkties) vis labiau ima žymėti artėjantį, būsimą įvykį, taigi tampa gramatiniu būsimąjo laiko rodikliu.

Kita vertus, subjektifikacija grindžiamas semantinis išplėtimas nebūtinai turi baigtis gramatinių rodiklių atsiradimu, plg.:

(17) *Edward frightened the hikers by jumping out of the bushes and shouting at them.*

(18) *Edward frightened the other hunters by accidentally firing his rifle.*

(19) *Edward frightened the priest by believing in satan.*

(20) *Edward frightened the children by being so ugly.*

(21) *Edward frightened his parents by not being among the children getting off the bus.*

(Adaptuota iš Langacker 2000, 305).

Peržvelgdami šio pavyzdžio sakinių seką, matome, kad jų subjektinis participantas, Edvardas, vis mažiau yra atsakingas už kitų situacijos dalyvių išgąstį: sakinyje (17) Edvardas tyčia išgąsdina žygeivius (netikėtai) triukšmingai iššokdamas iš krūmų, o sakinyje (21) Edvardo tėvų išgąstis dėl sūnaus nepasirodymo gali būti ir nesusijęs su jo blogais ketinimais.

0.4 Perliatyvinės reikšmės raiška anglų kalboje: prielinksnis *across*

Kaip matėme, perliatyvinė reikšmė anglų kalboje gali būti perteikiama trimis erdvės prielinksniais: *across*, *through* ir (iš dalies) *over*. Nors, bendriau imant, šių trijų prielinksnių semantinė distribucija (tad ir galimos išskirti reikšmės) ne visiškai sutampa (plg. Tyler & Evans 2003, 64–106, 217–227), visus juos vienija tai, kad jų perliatyvinė vartoseną semantinio išplėtimo (subjektifikacijos) keliu buvo pritaikyta statinei trajektoriaus padėčiai kitapus topografinio objekto (riboženkliai) nurodyti. Tad šiuo mums rūpimu klausimu pakaks žvilgtelti į prielinksnio *across* semantinio išplėtimo, pritaikant jį „lokatyvinei“ vartosenai, kelią. Kognityvinė tokio išplėtimo motyvacija yra analogiška ir likusių dviejų anglų kalbos prielinksnių atveju, kai juos pasitelkus imama žymėti rūpimo objekto padėtis tam tikro topografinio objekto atžvilgiu. Visa tai svarbu, kadangi iš esmės tos pačios kognityvinės priežastys lėmė ir lietuvių kalbos perliatyvinio prielinksnio *per* pritaikymą kalbamai lokatyvinei vartosenai.

Anglų kalbos prielinksnio *across* semantinio išplėtimo kelią, pritaikant jį subjektinio participanto (trajektoriaus) statinei padėčiai (jo lokacijai) žymėti, gerai parodo toliau pateikiamų sakinių seka:

(22) *The child hurried across the busy street.* (Profiliuojamas objektyvi trajektoriaus slinktis).

(23) *The child is safely across the street.* (Trajektoriaus lokacija yra neprofiliuojamos, bet tik ką įvykusios jo slinkties pasekmė).

(24) *You need to mail a letter? There's a mailbox just across the street.* (Rūpimo objekto lokacija yra adresato galimos slinkties tikslas).

(25) *A number of shops are conveniently located just across the street.* (Rūpimų objektų lokacija yra apibendrinto individo galimos slinkties tikslas).

(26) *Last night there was a fire across the street.* (Profiliuojama reiškinių lokacija).

(Adaptuota iš Langacker 2000, 301).

Prielinksnio *across* vartosenos semantinį pamatą sudaro slinktie vaizdinė schema PRADINIS TAŠKAS > KELIAS > GALINIS TAŠKAS (apie ją plačiau žr. Plungian 2011, 90). Šiuo atžvilgiu iškalbingas yra Oksfordo anglų kalbos žodyne (*Oxford Dictionary of English*; ODOE) pateikiamas prielinksnio

across apibrėžimas: ‘from one side to the other of (a place, area, etc.)’. Nors žodyno apibrėžime pradinis ir galinis slinkties taškai figūruoja, objektyvų judėjimą žyminčiuose sakiniuose jie paprastai nereiškiami. Todėl nestebina po minėto apibrėžimo pateikiamas iliustracinis pavyzdys, plg.

(27) *I ran across the street.* (ODOE).

Bet jau kitaip žodyne elgiamasi iliustruojat lokatyvinę šio prielinksnio vartoseną, plg.

(28) *They lived across the street **from one another.*** (ODOE).

Reikia pastebėti, kad slinkties idėja vienaip ar kitaip presuponuojama ir daugeliu šio prielinksnio lokatyvinės vartosenos atvejų. Pavyzdžiui, potencialios slinkties pradinis taškas dažnai pasitarnauja ir kaip rūpimo objekto lokacijos atskaitos taškas (angl. *reference point*). Kai jis sutampa su kalbėtojo / klausytojo lokacijos vieta, paprastai eksplicitiškai jis nereiškiamas. Atskaitos taškas gali būti neišreikštas ir tuomet, kai adresatui jis yra akivaizdus iš konteksto.

Kai prielinksnis vartojamas su judėjimo predikatais perliatyvinę situaciją žyminčiuose sakiniuose, pradinio ir galinio taško argumentai paprastai lieka neišreikšti, jie yra numanomi („fiksuoti“; Plungian 2011, 91), nes sutampa su kertamo objekto (pavyzdžiui, gatvės) kraštais. Bet kai ta pačia prielinksnine konstrukcija vaizduojama statinė situacija, rūpimo objekto lokacijai su įsivaizduojamo judėjimo pradžia sutampantis atskaitos taškas tam tikrose situacijose tampa svarbus, jis dažnai reiškiamas eksplicitiškai, plg.:

(29) *Vanessa jumped across the table.*

(30) *Vanessa is sitting across the table.*

(31) *Vanessa is sitting across the table **from me.*** (Nuotraukos komentaras).

(32) *Vanessa is sitting across the table **from Veronika.***

(Adaptuota iš Langacker 2002, 326, 328).

Lietuvių kalboje tokiais atvejais rūpimo objekto lokacijos atskaitos taškas dažniausiai reiškiamas prielinksnine konstrukcija [*nuo* + NP_{GEN}], plg.

(33) *Turgus yra per gatvę **nuo viešbučio.***

Pastebėtina, jog ir kitais vadinamojo subjektyvaus judėjimo atvejais pradinio ir (ar) galinio taško raiška sakinyje tampa privaloma: ji sutampa su mentalinės peržvalgos kryptimi, plg. (34) ir (35) bei (36) ir (37):

(34) *Takeliu vingiavo (neblaivus) dviratininkas.*

(35) *Takelis vingiuoja **link** ežero.*

(36) *Rūkas driekiasi pažeme.*

(37) ***Nuo** sodybos **iki** miško driekiasi pieva.*

0.5 Lietuvių kalbos prielinksnio *per* lokatyvinė vartoseną

Verčiant iš anglų kalbos, lokatyvinei trijų minėtų erdvės prielinksnių vartosenai perteikti lietuvių kalboje paprastai pasirenkamas prielinksnis *per*. Šio perliatyvinio prielinksnio pirminė reikšmė yra bene artimiausia angliškam prielinksniui *through*, kuris, skirtingai nei prielinksnis *across*, presuponuoja slinktį ne tik plokštuma, bet ir kertant kurią nors erdvėje iš biejų pusių apribotą substanciją (terpę) plg.

(38) *She walked through / ? across the water.*

„Ji (nu)brido per vandenį.“

Kita vertus, verčiant iš anglų kalbos, tas pats lietuviškasis atitikmuo pasirenkamas ir vietoje prielinksnio *across*, presuponuojančio slinktį kertant plokštumą, ir vietoje prielinksnio *over*, kai šis vartojamas sakiniuose su vertikalią kliūtį įveikiančiais trajektoriais, plg. atitinkamai, (39) ir (40):

(39) *The boy ran across the field.*

„Berniukas (nu)bėgo per lauką.“

(40) *The cat jumped over the fence.*

„Katė (per)šoko per tvorą.“

Kognityvine subjektifikacijos operacija paremta lokatyvinė prielinksnio *per* vartoseną atskirai neapibrėžiama didesniuose lietuvių kalbos prielinksnių aprašuose (plg. Šukys 1984) ar *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (DLKŽ). Taip pat jos nefiksuoja ir *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas* (DLKT). Pavyzdžių randame tik *Lietuvių kalbos žodyne* (LKŽe), kur jie pateikiami kaip reikšmės „nurodant atstumą, tarpą, už kurio kas nors yra ar vyksta“ kontekstiniai variantai. Nors pastarąją reikšmę konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] vartoseną yra reguliari ir fiksuojama jau senuosiuose raštuose (plg. *Per keletą varstų nuo sodos stovi trobelė* (LKŽe(Žem))); *Du iš jų ėjo ... ing miestelį, tas buvo nuog Jeruzalem per šešias dešimtis varsnų* (LKŽe(BPII15)), ši reikšmė yra išvedama iš kalbamos lokatyvinės (plg. *Per upę ir Sabaliūnai* (LKŽe(Dv))), bet ne atvirkščiai.

Intuityviai prielinksninė konstrukcija [*per* +NP_{ACC}] rūpimo objekto buvimo vietai nurodyti ar kurio objekto egzistencijai tam tikroje vietoje teigti lietuvių kalboje gali būti vartojama gana laisvai. Tą patvirtina ir internete randami pavyzdžiai. Leksikografams tokiu atveju iškyla metodologinė problema: ar reguliariai, tam tikruose kontekstuose, išvedamos konstrukcijos reikšmės (*on-line* derivacija) priskirtinos leksemai, šiuo atveju prielinksniui *per*, ir turi būti atskirai apibrėžiamos žodyne?

Kaip rodo preliminari LKŽe pateikiamų *per* vartosenos atvejų apžvalga, subjektifikacija paremtas šio slinktį presuponuojančio prielinksnio pritaikymas rūpimo objekto buvimo vietos kitapus tam tikro riboženklį nurodymui turėjo lemiamos reikšmės tolesnių šio prielinksnio reikšmių derivacijai ir, galiausiai, jo pritaikymui laiko nuorodai. Retrospektyviai fiksuojanti įvykio trukmę prielinksnio [*per* +NP_{ACC}] konstrukcija (plg. *Perskaičiau knygą per dvi savaites*) tampa sakinio kompletyvinės aspekto reikšmės rodikliu: ši reikšmė natūraliai papildo ir patikslina priešdėlėtosios veiksmoždžio formos bendrai žymimą veiksmo perfektyvumą, kuris konkrečiomis aplinkybėmis galėtų įgyti ir eksperimentinio perfekto reikšmę, plg. *Tą knygą perskaičiau ~ esu perskaitęs*. Kita vertus, laiko trukmės konstrukcija nėra nesuderinama ir su perfekine reikšme, plg. *Per savo gyvenimą jis daug ką patyrė ~ yra patyręs*.

0.6 Dvi prielinksnio *per* semantikos tyrimo kryptys

Pirma, taikant subjektifikacijos sąvoką būtų naudinga iširti dėsniskus ir reguliarius prielinksnio *per* pirminės reikšmės („protoscenos“; Tyler & Evans 2005, 50–54) semantinius išplėtimus, jų santykį su artimomis kitų erdvės prielinksnių (*pro*, *virš*) reikšmėmis (tam turėtų pakakti ir LKŽe pateikiamų duomenų). Tokio tyrimo pagrindu sudarytas prielinksnio *per* reikšmių motyvuoto semantinio tinklo (Tyler & Evans 2003) žemėlapis taptų rimta atspara leksikografams, norint adekvačiau ir sistemiškiau perteikti erdvės prielinksnių semantiką ateities žodynuose. Reikia pastebėti, jog kognityvinė subjektifikacijos operacija (subjektyvus judėjimas) pagrindžia ne tik straipsnyje aptariamą lokatyvinę prielinksnio *per* vartoseną (tad, netiesiogiai, ir iš jos išvedamas atstumo, kiekio, perviršio, veiksmo trukmės, laiko tarpo reikšmes), bet, neabejotinai, ir kai kuriuos kitus šio prielinksnio vartojimo atvejus. Pavyzdžiui, be subjektifikacijos neįmanomas sakinyje profiliojamas fiktyvus trajektoriaus judėjimas (plg. *Tai toks miškas traukęsis per Lietuvos žemę*. (LKŽe (A. Baran))). Be paties suvokėjo mentalinės peržvalgos (šįkart įvairiomis kryptimis) neapsieinama ir tais atvejais, kai prielinksnis *per* pasitelkiamas kurio nors reiškinio paplitimui (distribucijai) žymėti (plg. *Par visą turgų jis pigesnis* (LKŽe (Pš))). Be šios kognityvinės operacijos taip pat neapsieinama ir kai kuriais faktinio judėjimo atvejais, kai vienas po kito subjektinio participanto (trajektoriaus) lankomų vienarūšių objektų sekos tiesė laike nebūtinai

koreliuoja su tų objektų išsidėstymu vietovėje, tad ir su faktiniu trajektoriaus judėjimo keliu, kuris nebūtinai eina tiesia linija, kaip tą presuponuotų pirminė prielinksnio *per* reikšmė (plg. *Kitą dieną pradėjo eiti per krautuves, užverstas visokiomis prekėmis* (LKŽe (J.Balč))).

Antra, kadangi rūpimo objekto buvimo vieta gali būti nurodoma ne tik subjektifikaciją patyrusia konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], originaliai žyminčia judėjimą skersai ko, bet ir inherentiškai lokatyvinėmis prielinksninėmis konstrukcijomis [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}], iširtini visų trijų konstrukcijų sintaksinės ir semantinės distribucijos skirtumai, pasižiūrint, kuriuose pragmatiniuose kontekstuose konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] ir [*kitapus* + NP_{GEN}] / [*anapus* + NP_{GEN}] gali viena kitą pakeisti, o kuriuose ne.

Toliau straipsnyje pagrindinis dėmesys yra skiriamas antrajai tyrimo kryptčiai. Duomenys tyrimui buvo rinkti pasitelkus *Google* internetinę paiešką. Buvo nustatyti tipiški sintaksiniai kontekstai, kuriuose vartojamos minėtos trys prielinksninės konstrukcijos. Tų kontekstų analizė leidžia apibrėžti konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] funkcinių išskirtinumą, lyginant ją su kitomis dviem lokatyvinėmis konstrukcijomis. Be kognityvinio argumento, sietino su subjektifikacija, funkcinis pirmosios prielinksninės konstrukcijos žymėtumas pastarųjų konstrukcijų atžvilgiu yra papildomas argumentas, jog leksikografiniame apraše prielinksnio *per* lokatyvinė vartosena nusipelno atskiros reikšmės skyrimo.

Alternatyvios lokatyvinės konstrukcijos

1. Prielinksninės konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] sintaksinė distribucija: semantinio išplėtimo kelias

Nieko nuostabaus, kad statinei rūpimo objekto padėčiai *kitapus* tam tikro riboženklio nurodyti konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] pirmiausiai vartojama lokatyvinio tipo sakiniuose ir su jais atvirkštine informacinės struktūros tvarka susijusiuose egzistencinio tipo sakiniuose, apibendrintai, lokatyvinėje *versus* egzistencinėje konstrukcijose (apie jas plačiau žr. Holvoet 2005, 139–147; plg. Mikulskas 2006, 35–41). Pasitelkus internetinę *Google* paiešką nesunku buvo rasti abiem konstrukcijoms atstovaujančių pavyzdžių su būdinga lokatyvine fraze *per gatvę*.

1.1. Lokatyvinė konstrukcija [*yra (gyvena) per gatvę (nuo NP_{GEN})*]

Lokatyvinei konstrukcijai atstovaujančiuose pavyzdžiuose objekto lokacijos atskaitos taškas dėsninai reiškiamas prielinksnine [*nuo* + NP_{GEN}] konstrukcija, originaliai žyminčia slinkties pradinį tašką, plg.:

(1) *Senukas gyveno per gatvę nuo Martinsų.* (Int).

(2) *Prie vaizdingos įlankos įsikūrę kurorto viešbučiai yra per gatvę nuo jūros.* (Int).

Bet atskaitos taškas, kurio atžvilgiu objektas lokalizuojamas, gali būti reiškiamas ir prielinksnine konstrukcija, nepresuponuojančia slinkties, plg.:

(3) *Labukas, „Vyturėlyje“ nėra lopšio, ten darželis-mokykla. O „Linelis“ yra per gatvę priešais „Vyturėlį“.* (Int).

(4) *LR Finansų ministerija yra visai šalia Lukiškių tardymo izoliatoriaus, o Finansų ministras gyvena kitapus gatvės priešais ministeriją.* (Int).

Kadangi prielinksnine konstrukcija [*priešais* + NP_{ACC}] reiškiamas objekto lokacijos atskaitos taškas neimplikuoja slinkties schemos vaizdinio, todėl jis laukiamas sakinyje (4) su inherentiškai lokatyvine konstrukcija [*kitapus gatvės*], bet kiek netikėtas sakinyje (3) su perliatyvinės kilmės konstrukcija [*per gatvę*]. Šiaip ar taip, abiem atvejais kalbėtojas į atskaitos tašką (empatiškai?) žvelgia iš lokalizuojamo objekto (trajektoriaus) perspektyvos.

Kai rūpimo objekto lokacijos atskaitos taškas sutampa su (įsivaizduojamo) kalbėtojo ar minčių autoriaus vieta, jis dažniausiai eksplicitiškai nepasakomas, tik implikuojamas, plg.:

(5) *Tai paštininkės turbūt todėl ir tingi nešt [laiškus], nes galvoja, va, gyvena per gatvę, ateis pasiims.* (Int).

(6) *Tačiau kur tau žygeiviai nusėdės tas 17 minučių iki autobuso, kai per gatvę yra mitologinis akmuo?* (Int).

Sakinyje (5) implikuojamas objekto lokacijos atskaitos taškas yra paštas, o sakinyje (6) – autobuso stotelė.

1.2 Egzistencinė konstrukcija [*per gatvę yra*]

Panašiai ir egzistencinei konstrukcijai atstovaujančiuose pavyzdžiuose numanomuoju atveju išsiverčiama be objekto, kurio egzistencija teigiama, lokacijos atskaitos taško. Specifinis kelionių agentūros bukletų ar nekilnojamojo turto agentūros skelbimo kontekstas, būdingas prielinksninio *per* šioje konstrukcijoje lokatyvinei vartosenai, lemia, kad atskaitos taškas sutampa su reklamuojamo viešbučio ar būsto, kuriame įsivaizduojamai įkurdinamas klientas, vieta. Todėl jis lengvai numanomas ir eksplicitiškai nepasakomas, plg.:

(7) *Parduodamas [namas] su visais baldais ir buitine technika. Per gatvę yra keturi pratekantys tvenkiniai.* (Int).

(8) *Šalia namo, iš karto per gatvę, yra šeimos klinika, veterinarinė, maisto prekių parduotuvė.* (Int).

1.3 Dėsningas konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] reikšmės išplėtimas

Iš pavyzdžių (7) ir (8) matyti, jog konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] lokatyvine reikšme dažniausiai vartojama kontekstuose, kuriuose svarbu pabrėžti, kad reikalingas objektas yra visai netoli nuo vietos, kurioje hipotetiškai įkurdinamas (reklamos) adresatas (klientas), jog tas objektas prirėikus yra ranka pasiekiamas. Iš taip vartojamos konstrukcijos dar nėra visiškai pašalinta slinkties sąvoka, nes kontekstas dar nurodo į potencialaus (apibendrinto) individo lengvai įveikiama atstumą per gatvę. Tokią interpretaciją paremia ir kalbamuose sakiniuose dažnai vartojami adverbialiniai intesifikatoriai *iš karto / tiesiai* (*per gatvę*).

- Rūpinimą objektą kitapus gatvės lokalizuojanti konstrukcija lengvai ima žymėti patį atstumą, plg.:
- (9) *Perėjus per gatvę yra prekybos centras, kurio kavinėse galite skaniai ir pigiai pavalgyti.* (Int).
- (10) *Negana to, aš griežtai stodavau opozicijon, pareikšdamas, kadgi gaisrinės panosėj, per gatvę, yra vos ne visą parą pilstomo alaus taškas.* (Int).
- (11) [*Pultelis*] *veikia, įdėjau naują bateriją, bet vis tiek turi nustatyti grynai į auto[režimą], ir atstumas [turi būti] mažas, tai yra per gatvę dar traukia, o iš toliau nereaguoja.* (Int).

Pavyzdyje (9) nefinitinė veiksmažodinė frazė *perėjus per gatvę* [*yra prekybos centras*] implikuoja nurodomo objekto artumo idėją. Pavyzdyje (10) jau lokatyviškai vartojama ta pati prielinksninė konstrukcija *per gatvę* tik semantiškai patikslina eksplicitiškai artumo idėją reiškiantį vardažodinės frazės lokatyvą *gaisrinės panosėje*. O pavyzdyje (11) konstrukcija *per gatvę* težymi tą maksimalų atstumą, per kurį automobilio pultelis „dar traukia“.

Atstumo reikšmę konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] įgyja ir pavartota kituose negu lokatyviniai ir egzistenciniai sakiniai sintaksiniuose kontekstuose, plg.:

- (12) *Turiu per lankelę jauną panelę, kur nuramina mano širdelę.* (LKŽe (LTR (Upn))).
- (13) *Augino mergelę per du laukeliu.* (LKŽe (LB143)).

Kaip rodo *Lietuvių kalbos žodyno* duomenys, atstumo reikšmę prielinksnis *per* su akuzatyvu lietuvių kalboje plačiai vartojamas, tad pelnytai ši reikšmė žodyne apibrėžiama atskirai, bet, kaip jau buvo minėta, nereikėtų pamiršti, kad tokio semantinio išplėtimo būtina išankstinė sąlyga yra aptariamoji lokatyvinė prielinksninės konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] vartosena, kuri savo ruožtu yra pirminės (,slinkties skersai ko‘) reikšmės semantinis išplėtimas.

2. Inherentiškai lokatyvinių prielinksninių konstrukcijų [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] sintaksinė distribucija

Kaip ir lokatyviškai vartojama konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], inherentiškai lokatyvinės (t. y. nepresuponuojančios slinkties) konstrukcijos [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] internete

pirmiausiai fiksuojamos lokatyvinio ir egzistencinio tipų sakiniuose. Toliau iš eilės aptarsime atitinkamus pavyzdžius.

2.1 Lokatyvinės konstrukcijos [*yra (sem. pred.)*³ *kitapus gatvės priešais* NP_{ACC}] ir [*yra (sem. pred.)* *anapus gatvės priešais* NP_{ACC}]

Lokatyvinio tipo sakiniuose su konstrukcijomis [*kitapus* +NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] atskaitos taškas, topografiškai patikslinantis tomis konstrukcijomis lokalizuojamų objektų vietą, neretai reiškiamas prielinksnine konstrukcija [*priešais* + NP_{ACC}]: čia šios konstrukcijos pasirinkimas yra suprantamas, nes konstrukcijos [*kitapus* +NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}], būdamos inherentiškai lokatyvinės, nepresuponuoja slinkties, tad ir pradinio slinkties taško. Įsivaizduojamas stebėtojas tokiais atvejais įkurdinamas rūpimo objekto lokacijos vietoje, priešais tą atskaitos tašką, plg.:

(14) *Netrukus A. Martinkus atskubėjo į Transporto policiją, kuri yra kitapus gatvės priešais geležinkelio stotį.* (Int).

(15) *Marijampolė gyveno laukimo nuotaikomis, o aš varčiau valgiaraštį keistoje vietoje priešais stotį, anapus gatvės.* (Int).

Tačiau internete nesunku rasti ir kalbamų sakinių pavyzdžių, kuriuose rūpimo objekto lokacijai svarbus atskaitos taškas reiškiamas prielinksnine konstrukcija [*nuo* + NP_{GEN}], kaip kad atitinkamuose sakiniuose su lokatyviškai vartojama konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], plg.:

(16) *Viešbutis yra kitapus gatvės nuo Nacionalinės bibliotekos.* (Int).

(17) *Pagalčiau išsinėriau iš jo glėbio, pasiėmiau rankinę ir mes išėjome pro duris, kadangi kino teatras buvo kitapus gatvės nuo mano namo,ėjome pėsčiomis.* (Int).

Nebūdingą atskaitos taško raišką, implikuojančią (potencialios) slinkties pradinį tašką, galima vertinti kaip šių prielinksninių konstrukcijų [*kitapus* +NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] semantinį suartėjimą su lokatyviškai vartojama konstrukcija [*per* + NP_{ACC}]. Galimą konstrukcijų sinonimiją liudija ir toliau pateikiamas rašytojos pavyzdys (18) iš literatūrinio savaitraščio:

(18) *Kitados, tikriausiai labai seniai, ji dirbo [toje parduotuvėje] kasininke. O gal ne? Gal tik vieną dieną perėjo kitapus gatvės (=per gatvę) ir nusipirko suvenyrinę lėlę?* (Jurga Tumasonytė. Atimtis. Šiaurės Atėnai 2008, Nr. 33)

³ Santrauka skliausteliuose *sem.pred* žymi, kad vietoje įprastinio lokatyvinio predikato *yra* konstrukcijoje gali būti pavartotas turtingesnės semantikos predikatas, pvz., *gyvena*, *guli*, *stovi* ir pan., arba net predikatas, žymintis subjekto veiklą esant jam nurodytoje vietoje (plg. (15) sakinį).

Kai lokatyvinei konstrukcijai atstovaujančiuose sakiniuose su prielinksninėmis konstrukcijomis [*kitapus* +NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] rūpimo objekto lokacijos atskaitos taškas sutampa su realaus (kalbėtojo) ar įsivaizduojamo stebėtojo vieta ir todėl yra lengvai numanomas, jis dažnai eksplicitiškai nereiškiamas. Tipiškuose kontekstuose (turistinių ar nekilnojamojo turto agentūrų skelbimai, plg. (21) ir (22) pavyzdžius) vartojamos šios konstrukcijos implikuoja rūpimo (reikalingo) objekto artumą arba lengvą pasiekiamumą, plg.:

(19) *Nepaisant to, kad viena mokykla man yra kitapus gatvės, [rašyti nacionalinio diktanto] Justina privertė grūstis į Vilniaus savivaldybę, nes gyvename skirtinguose miesto galuose.* (Int).

(20) *Tokį požiūrį lemia nežinojimas ir nesidomėjimas žmonėmis, jų organizuojamomis veiklomis, kurie gyvena anapus gatvės ar kitoje laiptinėje.* (Int).

(21) *Gėlių turgelis kitapus gatvės. Lietuvos paštas kitapus gatvės. Daug grožio salonų /kirpyklų.* (Int).

(22) *Visi langai išeina į jaukų skverą, kuris yra anapus gatvės. Šildymas autonominis, dujomis. Butui reikalingas remontas.* (Int).

Bet artumo implikacija, skirtingai nei konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] lokatyvinės vartosenos atveju, čia nėra būtina, lokacija *kitapus ko*, atvirkščiai, gali reikšti nepageidaujamą atskirtį, plg.:

(23) *Mokiniamis, į mokyklą einantiems iš Nemuno gatvės, nėra kaip saugiai ją pasiekti, nes mokykla yra kitapus gatvės.* (Int).

(24) *Vyrai ir moterys čia taip pat vaizduojami gyvenantys atskiruose padalytuose pasauliuose: Hana auga tipiškoje šiuolaikinėje nepilnoje šeimoje – jos tėtis gyvena anapus gatvės.* (Int).

Nurodomo objekto artumo implikacijos būtinumą konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] lokatyvinės vartosenos atveju ir jos nebūtinumą konstrukcijų [*kitapus* +NP_{GEN}] / [*anapus* + NP_{GEN}] vartojimo atveju rodo galimybė pavyzdyje (25), bet ne pavyzdyje (26) prieš lokatyvinę frazę įterpti atitinkamą adverbialinį intensifikatorių, plg.:

(25) *Brolis gyvena *(tiesiai) per gatvę.*

(26) *Brolis gyvena (*tiesiai) kitapus / anapus Atlanto.*

2.2 Egzistencinės konstrukcijos [*kitapus gatvės yra (sem.pred.)*] ir [*anapus gatvės yra (sem.pred.)*]

Internete randami pavyzdžiai rodo, jog ir egzistencinei konstrukcijai atstovaujantys sakiniai su prielinksninėmis konstrukcijomis [*kitapus* +NP_{GEN}] bei [*anapus* + NP_{GEN}] taip pat dažnai vartojami pragmatiniuose kontekstuose, kuriuose svarbu parodyti, jog pašnekovui pristatomas objektas yra arti, lengvai pasiekiamas, plg.:

(27) *Kelios minutės iki jūros ir dviračių tako bei centro, kitapus gatvės – maisto prekės, kavinė. Rami ir maloni aplinka.* (Int).

(28) *Greta namo daug žalios erdvės ir pakankamai vietų automobilių parkavimui, kitapus gatvės – parkas.* (Int).

Tačiau lengvo pasiekiamumo implikacija šio tipo konstrukcijų vartosenai irgi nėra privaloma, plg.:

(29) *Gatvės pabaigoje, prie geležinkelio pervažos, buvusioje geležinkelio stoties vietoje buvę „Kano ir Ko“ lentpjūvės sandėliai, o kitapus gatvės – malūnas.* (Int).

(30) *Kivyliuose, kur senelių troboje bėgdavo mano vasaros, anapus gatvės gyveno buvusio kolūkio pirmininko šeima.* (Int).

3. Prielinksninių konstrukcijų [*kitapus* + NP_{GEN}] / [*anapus* + NP_{GEN}] ir [*per* + NP_{ACC}] semantinės distribucijos skirtumai

Inherentiškai lokatyvinės prielinksninės konstrukcijos, nevaržomos paveldėtos perliatyvinės reikšmės, gali būti laisviau vartojamos su kitais negu *yra* ar *gyvena* predikatais. Dalis sakinių su tokiais predikatais vis dėlto gali būti priskiriami egzistenciniams ar lokatyviniams tipams, plg.:

Egzistenciniai sakiniai:

(31) *Anapus gatvės **matyti** (= yra) didelė bažnyčia su kryžiais, bokštų smailėmis, varpais ir milžiniškomis durimis, panašiomis į didžiulį pelių urvą.* (Int).

(32) *Kitapus gatvės **dunksojo** (= buvo) didinga Bernardinų bažnyčia su dideliu kryžiumi fasado viršūnėje.* (Int).

(33) *Anapus gatvės pratisai pypdama **sustojo** (= atsirado) šiukšlių mašina.* (Int).

Lokatyviniai sakiniai:

(34) *Naujasis stadionas **pastatytas** (= yra) kitapus gatvės nuo 1923 metais statyto senojo Jankių stadiono.* (Int).

(35) *Viešbutis „Baltpark“ **įsikūręs** (= yra) ramioje, žaliuojančioje vietoje – kitapus gatvės nuo parko bei netoli Rygos centro.* (Int).

Nepaisant to, kad šie sakiniai funkciškai yra artimi sakiniams su konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], pastaroji juose (ypač egzistenciniuose) pavartota dažnai skamba dviprasmiškai:

(36) ??*Per gatvę **dunksojo** didinga Bernardinų bažnyčia su dideliu kryžiumi fasado viršūnėje.*

(37) ??*Per gatvę pratisai pypdama **sustojo** šiukšlių mašina.*

Bet plg. (38) *Naujasis stadionas pastatytas per gatvę *(nuo) 1923 metais statyto senojo Jankių stadiono.*

Panašūs kaip pastarasis sakiniai neskamba dviprasmiškai, tik jeigu juose eksplicitiškai yra išreikštas trajektoriaus lokacijos atskaitos taškas.

Konstruktijas [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] vartojant su kai kuriais kitais predikatai, sakiniai negali būti priskiriami egzistenciniam ar lokatyviniam tipams, o lokatyviškai vartojama konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] tokiais atvejais dar sunkiau įsivaizduojama, plg.:

(39) *Ši moteris žemės turėjo ir kitapus gatvės (/??per gatvę).* (Int).

(40) *Kitapus gatvės (/ *per gatvę) sutiktos moterys demonstratyviai pareiškė nekalbėsiančios.* (Int).

(41) *Būna kitapus gatvės (/ #per gatvę) pamatai einantį vaikiną.* (Int).

4. Prielinksninių konstrukcijų [*kitapus* + NP_{GEN}] / [*anapus* + NP_{GEN}] ir [*per* + NP_{ACC}] sintaksinės distribucijos skirtumai

Inherentiškai lokatyvinės konstrukcijos [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}], skirtingai negu [*per* + NP_{ACC}], laisvai gali būti vartojamos (post)atributiškai, plg.:

(42) *Aš galvojau apie namus anapus gatvės (/??per gatvę).* (Int).

(43) *Kas man dar nepatiko, tai ta kaimynė anapus gatvės (/??per gatvę).* (Int).

(44) *Neikite nė su jokiais pasiūlymais ar prašymais, nes pasijusite kaip tas bronzinis berniukas kitapus gatvės (/??per gatvę).* (Int).

Inherentiškai lokatyvinės konstrukcijos [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}] gali tapti sudėtine kilmės ar perspektyvos konstrukcijų [*iš* + NP_{GEN}] dalimi, o tai neįmanoma su panašios reikšmės konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], plg.:

(45) „Jauno žmogaus memuarai“ – *laiškai ne iš anapus gatvės ar anapus upės (/ *ne iš per gatvę, upę), bet tikrai iš Anapus.* (Int).

(46) *Žiū, šitose nuotraukose matosi kaimynas iš kitapus gatvės (/ *iš per gatvę).* (Int).

(47) *Žiūrint iš kitapus gatvės (/ *iš per gatvę), pastatas, stovintis Vokiečių g. 10 taip arti, kad atrodo daug aukštesnis.* (Int).

Įdomu pastebėti, jog, palyginti su lietuviškuoju atitikmeniu, tokių anglų kalbos perliatyvinės kilmės konstrukcijų vartoseną minėtose sintaksinėse pozicijose yra galima, plg.:

(48) *Who lives in that house over the way?* (OALDCE).

(49) *They came from lands across the seas.* (LDOCE).

(50) *He addressed me from across the room.* (OALDCE).

Tai rodo mažesnę negu lietuvių kalboje šių konstrukcijų lokatyvinės vartosenos priklausomybę nuo sintaksinio konteksto.

Apibendrinamosios pastabos

Originaliai perliatyvinė, konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] per subjektifikaciją gali būti vartojama lokatyviškai, nurodant daiktą esant kitoje pusėje topografinio objekto (riboženklis). Tipiškai ši konstrukcija pasirenkama, kai norima pasakyti, kad kitapus tam tikro riboženklis esantis rūpimas objektas adresatui yra lengvai pasiekiamas, todėl taip vartojama konstrukcija dar tebeimplikuoja (potencialios) slinkties sąvoką.

Konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}], per subjektifikaciją pritaikytos statinės objekto padėties nuorodai, semantinėje struktūroje atsiveria vieta atskaitos taško raiškai, kuris prireikus dėsningai reiškiamas prielinksnine konstrukcija [*nuo* + NP_{GEN}], originaliai žyminčia pradinį judėjimo tašką.

Prototipiški pragmatiniai kontekstai, kuriuose rūpimo objekto lokacijai nurodyti pasirenkama konstrukcija [*per* + NP_{ACC}], yra kelionių agentūrų reklaminiai bukletai ar nekilnojamojo turto skelbimai.

Konstrukcija [*per* + NP_{ACC}] lokatyviškai paprastai vartojama lokatyvinio ar egzistencinio tipo sakiniuose. Kituose sintaksiniuose kontekstuose ji ima reikšti atstumą.

Abiejų tipų sakiniuose (ir esant panašioms pragmatinėms aplinkybėms) konstrukciją [*per* + NP_{ACC}] gali pakeisti inherentiškai lokatyvinės konstrukcijos [*kitapus* + NP_{GEN}] ir [*anapus* + NP_{GEN}].

Abiejų tipų konstrukcijų sukeičiamumą liudija ir atvejai, kai vietoje atskaitos taško konstrukcijos [*nuo* + NP_{GEN}], būdingos pirmajam tipui, pavartojama antrajam tipui būdinga tos pačios funkcijos konstrukcija [*priešais* + NP_{ACC}], ir atvirkščiai.

Palyginti su [*per* + NP_{ACC}], konstrukcijų [*kitapus* + NP_{GEN}] / [*anapus* + NP_{GEN}] semantinė ir sintaksinė distribucija yra platesnė: jos gali būti vartojamos ne tik egzistencinėse ir lokatyvinėse konstrukcijose, bet ir (post)atributinėje pozicijoje ar kaip kitos prielinksninės konstrukcijos sudėtiniai dėmenys, taip pat ir percepcijos predikatų nefinitiniuose komplementuose (plg. *Pamačiau ją einančią kitapus gatvės* /# *per gatvę*).

Konstrukcijos [*per* + NP_{ACC}] (post)atributinės vartosenos sintaksinis ribojimas aiškintinas paveldėtos jos reikšmės pėdsaku ('backward pull'; Traugott (2008, 34). Atitinkamų anglų kalbos konstrukcijų lokatyvinėje vartosenoje šis pėdsakas yra labiau nusitrynęs.

Konstrukcija lokatyvine reikšme vartojama tik nurodant netolimą, lengvai pasiekiamą objektą: galimos slinkties implikacija rodo, jog iš jos reikšmės dar nėra galutinai pašalinta slinkties sąvoka. **Lyginant su inherentiškai lokatyvinėmis konstrukcijomis [kitapus + NP_{GEN}] ir [anapus + NP_{GEN}], lokatyviškai vartojama konstrukcija [per + NP_{ACC}] yra funkciškai žymėta.**

Galima nurodyti ne vieną argumentą už tai, kad lokatyvinei perliatyvinių prielinksnių vartosena būtų suteiktas savarankiškos leksinės reikšmės statusas, ir ji būtų išskirta leksikografiniuose aprašuose.

Pirma, tokį semantinį kalbamų prielinksnių pirminės reikšmės išplėtimą lydi atitinkamos vaizdinės schemos (*image schema*) transformacija (Lakoff 1987: 423–426), kurios esmę sudaro tai, kad joje vietoje judėjimo kelio dėmesys sutelkiamas į to judėjimo galinį tašką:

(1) *Jonas žingsniuoja per kiemą.*

(2) *Jonas gyvena per kiemą (kitoje kiemo pusėje).*

Antra, pačių subjektyvų judėjimą implikuojančių sakinių argumentų struktūroje atsiranda tam tikrų pokyčių bei gramatinių (pvz., aspekto raiškos; Mikulskas 2005, 32–39) ribojimų, dėl ko kalbamų prielinksnių pritaikymą lokatyvinei vartosena galima vaizduotis kaip sugramatinimo procesą. Pavyzdžiui, išilginių objektų statinei erdvinei konfigūracijai žymėti vartojant judėjimo predikatus, sakinyje būtinas to fiktyvaus judėjimo (suvokėjo mentalinės peržvalgos) kryptį rodantis adverbialinis elementas ar prielinksninė konstrukcija, plg.

(3) *Takelis vingiuoja *(pirmyn, į kalną, link upės).*

Panašiai ir perliatyvinių prielinksnių konstrukcijas vartojant statinei objektų padėčiai kitapus tam tikro riboženklis nurodyti išauga atskaitos taško (*reference point*) kognityvinė reikšmė visoje subjektyvaus judėjimo schemoje: eksplicitiškai jis paprastai reiškiamas tuomet, kai atskaitos taškas nesutampa su numanoma stebėtojo pozicija.

Trečia, sakiniuose su lokatyviškai vartojama konstrukcija [per + NP_{ACC}] prieš ją dažnai įterpiamas adverbialinis intensifikatorius (*iškart, tiesiai*) nurodo į lokalizuojamo objekto lengvą pasiekiamumą ir reprezentuoja profiliuojamo lokatyvinio santykio funkcinį aspektą (objekto lokalizacijos tikslą, jo „kontrolę“).

Duomenų šaltiniai

DLKT – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas, <http://tekstynas.vdu.lt>

DLKŽ – Stasys Keinys (red.), Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (7 leid.), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, <http://lkiis.lki.lt/dabartinis>

LDOCE – Della Summers (dir.), Longman Dictionary of Contemporary English, Longman, 2003.

LKŽe – Gertrūda Naktinienė (red.), Lietuvių kalbos žodynas, 1–20 (1941–2002): elektroninis variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (www.lkz.lt)

OALDCE – Albert Sydney Hornby (ed.), Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English, Oxford: Oxford University Press, 1974.

ODOE – Catherine Soanes, Angus Stevenson (eds.), Oxford Dictionary of English (2nd ed.), Oxford: Oxford University Press, 2003.

Literatūra

Hovoet Axel 2005, Intransityvinių sakinių tipai: egzistenciniai, lokatyviniai ir posesyviniai sakiniai, in Holvoetas Axel & Rolandas Mikulskas (red.), *Gramatinių funkcijų tyrimai*, Lietuvių kalbos instituto leidykla, 139–160.

Lakoff, George 1987, *Women, Fire, and Dangerous Things*, Chicago: University of Chicago Press.

Langacker Ronald W. 2006, Subjectification, gramaticization, and conceptual archetypes, in Athanasiadou, Angeliki, Canacis Costas & Bert Cornillie, (eds.), *Subjectification: Various Paths to Subjectivity*, Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 17–41.

Langacker Ronald W. 2002, *Concep, Image, and Symbol* (2nd ed.), Berlin / New York: Mouton de Gruyter.

Langacker Ronald W. 2000, *Grammar and Conceptualization*, Berlin / New York: Mouton de Gruyter.

Mikulskas Rolandas 2005, Išilginių objektų predikacijos pobūdis. Subjektyvaus judėjimo sąvoka, *Acta Linguistica Lithuanica* 52, 23–39.

Mikulskas Rolandas 2006, Pastabos dėl sintaksinio dviprasmiškumo sąvokos ir kiti susiję dalykai, *Acta Linguistica Lithuanica* 55, 1–53.

Plungian Vladimir 2011, *Gramatinių kategorijų tipologija*, 2 t., Vilnius: Vilniaus universitetas, Asociacija „Academia Salensis“.

Šukys Jonas 1984, *Linksnių ir prielinksnių vartojimas*, Kaunas: Šviesa.

Traugott Elizabeth C. 2008, The grammaticalization of NP of NP patterns, in Bergs Alex & Gabriele Diewald (eds.), *Constructions and Language Change: Selected Papers from the Workshop on Constructions and Language Change, XVII International Conference on Historical Linguistics* (Trends in Linguistics: Studies and Monographs 194), Berlin: Mouton de Gruyter, 23–46.

Tyler Andrea & Vyvyan Evans 2005, *The Semantics of English Prepositions*, Cambridge: Cambridge University Press.

Įteikta 2016-08-22
Priimta 2016-09-23

